

MEMÒRIA

**Catàleg d'elements d'interès
artístic, històric, ambiental i
patrimoni arquitectònic del
terme municipal d'Ariany**

Revisió realitzada per Portal Forà Heritage & Technology.

Documentació per l'APROVACIÓ INICIAL

SETEMBRE 2014

ÍNDEX

1. Introducció	3
1.1. Tramitacions administratives del catàleg de patrimoni	3
1.2. Contingut del catàleg de patrimoni	4
1.3. Proteccions existents	5
1.4. Criteris d'actuació i metodologia de treball	6
1.5. Modificacions respecte a l'anterior revisió del catàleg de patrimoni	6
2. Categories de protecció	8
3. Contingut del Catàleg	11
4. Relació de les fitxes lliurades	13
4.1. Llistat de fitxes amb la protecció modificada en relació a l'anterior revisió del catàleg de patrimoni	16
5. Jaciments arqueològics	18
6. Compliment del Pla Territorial de Mallorca	19
6.1. Rutes d'interès cultural	19
6.2. Rutes d'interès natural i paisatgístic	20
6.3. Continguts mínims del PTM	22
7. Bibliografia utilitzada	26
8. Equip de treball	28

DOCUMENTACIÓ ANNEXA

Annex 1. Al·legacions presentades a l'anterior catàleg	30
--	----

1. Introducció

El catàleg de protecció del patrimoni històric del terme municipal d'Ariany suposa la protecció d'elements que, pels seus valors singulars o per les seves característiques urbanístiques o arquitectòniques, han de ser objecte d'una especial protecció.

Seguint les disposicions que s'indiquen a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, de patrimoni històric de les Illes Balears s'estableix el règim de protecció dels béns integrants d'aquest patrimoni a partir de les categories de béns d'interès cultural i de béns catalogats.

Per a l'elaboració i tramitació d'aquest Catàleg, s'han considerat les disposicions normatives vigents, entre les que destaquen la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears, la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol, i el Pla Territorial Insular de Mallorca. Aquesta llei suposa un pas fonamental per a l'ordenació i per al reforç de les mesures destinades a la defensa i al coneixement del nostre Patrimoni Cultural i la catalogació és una de les més eficaces, encara que, com moltes vegades s'ha afirmat, no solament ho és la seva confecció i aprovació sinó, sobretot, la seva aplicació i difusió.

També s'ha considerat la Llei 11/2006, de 14 de setembre, d'avaluacions d'impacte ambiental i avaluacions ambientals estratègiques a les Illes Balears. En aquesta, a l'ANNEX III, apartat 5, estableix: *"Los catálogos de protección del patrimonio histórico, los planes de ordenación de los recursos naturales, los planes rectores de uso y gestión, en la medida que supongan un mayor grado de protección del medio ambiente y del patrimonio histórico, no se sujetan a evaluación ambiental estratégica"*. Com es podrà comprovar a l'apartat 4.1. d'aquest mateix document, cap de les fitxes incloses en el present catàleg de patrimoni han disminuït el seu grau de protecció i, per tant, no es troben subjectes a l'avaluació ambiental estratègica.

La darrera llei en aparèixer, i que també té rellevància per a la redacció del catàleg de patrimoni, és la Llei 2/2014 de 25 de març, d'ordenació i ús del sòl (Article 47), i el seu Reglament (encara en fase d'aprovació inicial i en període d'exposició pública).

1.1. Tramitacions administratives del catàleg de patrimoni

La cronologia de les diferents actuacions s'exposa als dictàmens que han estat aprovats pel plenari de l'Ajuntament, en el quals queda reflectit que el document ha estat sotmès a les següents aprovacions i tràmits:

1.- Per l'Ajuntament en Ple, en sessió extraordinària de dia 10 d'octubre de 2007, es va aprovar inicialment l'expedient de revisió del Catàleg d'Elements d'Interès Artístic, Històric, Ambiental i Patrimoni Històric del terme municipal d'Ariany, acord que va ésser publicat en el butlletí oficial de les Illes Balears a efectes d'informació pública per un termini de 45 dies hàbils.

2.- *Durant el termini d'informació pública de l'aprovació inicial es varen presentar tres al·legacions.*

3.- *Per l'Ajuntament en Ple, en sessió extraordinària de dia 12 de gener de 2009, va aprovar provisionalment l'expedient de revisió del Catàleg d'Elements d'Interès Artístic, Històric, Ambiental i Patrimoni Històric del terme municipal d'Ariany i es varen resoldre les tres al·legacions presentades durant la informació pública.*

4.- *Aquesta aprovació, com a conseqüència d'un estudi amb major profunditat de la documentació i un canvi en la coordinació de la redacció del document de planejament, l'Ajuntament va decidir suspendre la seva tramitació i preparar una nova proposta que implica una nova aprovació inicial, com a conseqüència de modificacions substancials i la incorporació de noves fitxes.*

1.2. Contingut del catàleg de patrimoni

En aquest catàleg es recullen les 117 fitxes realitzades per l'equip de Portal Forà Heritage & Technology entre 2007 i 2008, a més de les 3 fitxes noves que s'han incorporat al catàleg. En total, el nou catàleg de patrimoni conté 120 fitxes, 18 fitxes urbanes i 102 fitxes en sòl rústic.

També es pot dir que 99 tenen la protecció màxima (A), 19 la protecció estructural (B) i 2 la protecció parcial o ambiental (C).

En el Catàleg s'han procurat introduir edificis representatius dels diferents tipus arquitectònics existents al municipi, però s'ha de remarcar que **el Catàleg ha de ser considerat com un document obert a successives revisions**, addicions i actualitzacions. El Catàleg correspon a l'estat dels edificis i elements en el moment de la seva redacció.

La numeració ve precedida d'una lletra, amb la que s'indica la seva classificació general, així la correspondència és la següent:

- A: jaciments arqueològics
- B: construccions hidràuliques
- C: molins de vent
- D: construccions agrícoles i ramaderes
- E: elements etnològics
- F: construccions i elements urbans
- G: construccions rurals
- H: xarxa viària

Les 3 fitxes de nova incorporació són d'edificis i elements que no es trobaven inclosos en el catàleg. Aquestes són:

- E010 Relotge de sol de Sa Cabaneta
- E011 Relotge de sol de Son Bacs

- E012 Relotge de sol de Son Ribot

En aquest catàleg, per tant, s'han procurat introduir edificis representatius dels diferents tipus arquitectònics existents al poble, però hem de remarcar que el document presentat ha de ser considerat com un document obert a successives revisions.

1.3. Proteccions existents

Ariany compta amb una sèrie d'elements que són Bé d'Interès Cultural, tots ells amb categoria de monument. Aquests compten amb una sèrie d'articles, a la LPHIB, directament relacionats amb la seva protecció: la possibilitat de delimitar un entorn de protecció (article 11); el deure de conservació (article 26); la possibilitat de sancionar en el cas d'incompliment del deure esmentat (articles 27 i 30); la reparació de danys en cas de ser malmès algun element (article 28); la regulació d'informes i d'autoritzacions (article 29); la cura i la regulació en la col·locació d'elements exteriors, com són ara anuncis, cartells o plaques d'identificació (article 31), etc.

Els elements BIC són:

CODI	NOM CATALOGACIÓ	NOM DEL CONSELL	CATEGORIA	TIPOLOGIA	DATA DECLARACIÓ
ARNY-A008	SEMENTER DE DARRERA SES CASES / SON BOSCANET	SEMENTER DE DARRERA SES CASES / SON BOSCANET	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A019	RESTES PREHISTORIQUES DE SA CABANETA	RESTES PREHISTORIQUES DE SA CABANETA	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A018	CASTELLOT DEN RESQUILL / SON HUGUET DE DALT	CASTELLOT DEN RESQUILL / SON HUGUET DE DALT	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A014	SON NIVORRA	SON NIVORRA	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A015	SON NIVORRA	SON NIVORRA	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A022	SA PLETA / SON BACS	SA PLETA / SON BACS	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A004	SA CANOVA	SA CANOVA	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A006	CONJUNT PREHISTORIC DE CALDERITX	CONJUNT PREHISTORIC DE CALDERITX	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A012	SON RUL·LAN VELL	SON RUL·LAN VELL	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A011	SA ROTA D'EN MARTI / SON RUL·LAN NOU	SA ROTA D'EN MARTI / SON RUL·LAN NOU	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-A016	SON NIVORRA	SON NIVORRA	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966
ARNY-B002	CREU DE SA PLAÇA DE SA CREU	CREU DE SA PLAÇA DE SA CREU	00 · MONUMENT	37 · CREUS DE TERME	14/03/1963

ARNY-B003	CREU DE LES VOLTES DE SON BONANY	CREU DE LES VOLTES DE SON BONANY	00 · MONUMENT	37 · CREUS DE TERME	14/03/1963
ARNY-B001	CREU DE LA PLAÇA DE L'ESGLÉSIA	CREU DE LA PLAÇA DE L'ESGLÉSIA	00 · MONUMENT	37 · CREUS DE TERME	14/03/1963
ARNY-A023	TALAIOT DE SON BOSCA / TALAIOT DEN MANERA	TALAIOT DE SON BOSCA / TALAIOT DEN MANERA	00 · MONUMENT	30 · JACIMENTS ARQUEOLÒGICS	10/09/1966

1.4. Criteris d'actuació i metodologia de treball

Els criteris d'actuació i la metodologia que s'ha utilitzat per a la revisió del catàleg de patrimoni han estat:

- La primera passa va ser la de revisar la totalitat del catàleg aprovat anteriorment, i ubicar sobre el plànol cada un dels elements, tant de la zona urbana com de la zona rústica.
- La següent passa va ser la visita de cada un d'aquests elements. En aquesta visita es va dur a terme la documentació fotogràfica per a poder descriure amb exactitud l'element i poder incloure les fotografies a la nova fitxa de catàleg.
- Posteriorment es va procedir a realitzar les fitxes de catàleg. Aquestes noves fitxes inclouen informació de les anteriors, però s'han modificat i ampliat amb una sèrie de camps.
- Finalment, una vegada acabades les fitxes es va realitzar la memòria i els plànols generals de tot el municipi.
- Després de l'aprovació inicial i l'obertura d'un període d'exposició pública, es presentaren una sèrie d'al·legacions, que foren contestades i a partir de les quals es modificaren una sèrie de fitxes del catàleg.
- A partir de les modificacions que s'han realitzat en altres catàlegs que estan realitzant, hem procedit a modificar les fitxes del catàleg i incloure 3 rellotges de sol, ja que són elements que, segons el PTM, han d'estar inclosos com a elements individualitzats.

1.5. Modificacions respecte a l'anterior revisió del catàleg de patrimoni

En la nova revisió del catàleg de patrimoni s'han duit a terme dos tipus de modificacions: les que afecten a les esmenes realitzades pel Consell de Mallorca a altres catàlegs de patrimoni que estan realitzant i altres modificacions fetes per millorar la comprensió del catàleg. Aquestes són:

1. Memòria i normativa

- Nova revisió de la memòria i del seu contingut

- S'ha incorporat un llistat dels elements BIC del municipi, amb el codi de cada element per poder localitzar-lo
 - Al llistat d'elements, s'han incorporat els graus de protecció de cada un dels elements
 - Modificació i ampliació dels criteris d'intervenció i les ordenances de protecció del catàleg, en coordinació amb les NNSS.
 - Incorporació, al llistat bibliogràfic, de noves referències bibliogràfiques consultades.
 - Simplificació dels graus de protecció:
 - Els graus de protecció integrals (A1 i A2) no han patit cap modificació
 - Els graus de protecció total (B1, B2 i B3) s'han simplificat en un sol grau, el B.
 - Finalment, els dos graus de protecció parcial, C1 i C2, també s'han unit en un sol grau, el C.
- D'aquesta manera, s'aconsegueix una major simplificació de la normativa, tant per l'ajuntament com per l'usuari.

2. Fitxes de catàleg

- Revisió de tots els graus de protecció dels elements del catàleg i modificació d'alguns d'ells.
- Incorporació del grau de protecció BIC a la descripció de les fitxes en aquells elements que tenen aquest màxim nivell de protecció.
- Modificació als elements amb grau de protecció B, canviant la frase de "protecció parcial" per "protecció estructural". Substitució també a la memòria i a les ordenances de protecció.
- S'ha incorporat el grau de protecció al principi de les fitxes, per una major facilitat de consulta.
- Major descripció en alguns camps de quasi totes les fitxes del catàleg, com per exemple el camp d'intervencions preferents i admissibles.
- Incorporació de 3 fitxes noves:
 - E010 Rellotge de sol de Sa Cabaneta
 - E011 Rellotge de sol de Son Bacs
 - E012 Rellotge de sol de Son Ribot
- S'ha incorporat també nova informació en algunes fitxes de catàleg

2. Categories de protecció

S'han definit tres nivells de protecció aplicables als elements patrimonials catalogats: la protecció integral (A), la protecció estructural (B) i la protecció parcial o ambiental (C), en correspondència amb els tres nivells o graus de protecció que defineix la norma 47.1.b del PTM. A més, a partir de l'article 128 (Nivells de protecció dels elements inclosos en el catàleg) del reglament de la Llei 2/2014, d'ordenació i ús del sòl, s'ha afegit un quart nivell de protecció: la protecció derivada de la legislació especial (D). A continuació es defineixen els criteris per a determinar el grau de protecció que ha de garantir-se per a cada element patrimonial.

A. Nivell de protecció integral

En aquest nivell de protecció s'han d'incloure les construccions, els recintes o altres elements que, pel seu caràcter singular o monumental o per raons històriques o artístiques, hagin de ser objecte d'una protecció integral amb la finalitat de preservar les seves característiques arquitectòniques o constructives originàries.

En podem distingir dos graus en funció als trets dels béns a protegir:

A1- Protecció integral

Aquest tipus de protecció implica una preservació íntegra del bé a protegir, això és, sense cap possibilitat de canvi que impliqui una modificació en la seva estructura, distribució i elements d'acabat. Aquests elements haurien de mantenir l'ús original o, en tot cas, dur a terme usos compatibles amb l'adequat manteniment i protecció del bé i que no comporti riscos per a la conservació de l'immoble. En aquests tipus de béns només es permetran obres de conservació, restauració i rehabilitació, en casos excepcionals, de recuperació d'alguna de les seves característiques originals.

A2.- Subcategoria protecció integral

Aquesta subcategoria engloba aquells elements patrimonials d'un valor elevat que, a causa del seu deteriorament, requereixen obres d'una certa entitat per assegurar-ne la permanència i el retorn a un estat original.

També es poden incloure en aquesta subcategoria aquells elements que, malgrat merèixer una protecció integral, posseeixen annexos no protegits o amb menor nivell de protecció; en aquests annexos es poden dur a terme obres de major entitat necessàries per a la continuïtat en el seu ús, aspecte i/o conservació.

B. Nivell de protecció estructural

En aquest nivell s'han d'incloure les construccions, recintes i altres espais que, pels seus valors històrics o artístics, han de ser objecte de protecció dirigida com a mínim a

la preservació dels elements definidors de la seva estructura arquitectònica o espacial i els que presenten un valor intrínsec.

Aquesta categoria s'aplica als casos que, amb el límit de la conservació íntegra de les seves parts essencials i la seva volumetria, la qual es podrà modificar en casos excepcionals de forma justificada i respectant sempre els criteris i valors de la catalogació, es poden autoritzar, a més dels usos que ho siguin en els béns subjectes a protecció integral, les obres que siguin congruents amb els valors catalogats, sempre que es mantinguin els elements definidors de l'estructura arquitectònica o espacial, com la jerarquització dels volums originaris, els elements de comunicació principal, les façanes i la resta d'elements propis. És el cas de les obres que permeten adaptar l'immoble a les condicions necessàries de confort i necessitats que garanteixin la continuïtat de l'ús al qual es destina, o al que permeti la normativa, de manera que no s'abandoni l'edifici per falta de condicions d'ús.

C. Nivell de protecció parcial o ambiental

Aquesta protecció afecta només a la conservació de la façana (o façanes), amb tots els elements que hi conté, i tipologia de coberta. A més, obliga a mantenir la volumetria existent en l'aiguavés corresponent a aquesta façana, a fi que la seva protecció sigui realment efectiva, amb l'única excepció de les obres que resultin indispensables per al manteniment de l'estructura de l'edifici. En alguns casos, que estan indicats, queden protegits alguns elements dels interiors.

S'hauran de preservar els elements enumerats en la fitxa.

També s'inclouen en aquesta protecció els béns ambientals de cada un dels municipis:

- Amb aquest grau de protecció es pretén la preservació de determinats espais o trams urbans conformats per una agrupació, més o manco homogènia de construccions urbanes, ateses les peculiars característiques d'aquests espais o trams urbans que li atorguen un suficient valor històric, arquitectònic o artístic. Aquesta agrupació presenta una coherència suficient per constituir una unitat susceptible de delimitació i el seu valor es refereix especialment al conjunt que formen les edificacions i no necessàriament al valor individual de cada una d'elles i atén sobretot als elements exteriors dels edificis, façanes i cobertes, i la configuració dels espais urbans.
- Amb aquest grau de protecció d'espais paisatgístic d'interès es pretén establir mesures de protecció d'uns determinats espais que presenten valors destacats des del punt de vista ambiental i paisatgístic, ja sigui pels seus destacats valors naturals (orografia, hidrografia, flora i fauna) i/o perquè formen un conjunt d'elements naturals, humanitzats (cultius agrícoles) i construccions (arquitectura, elements etnològics) de rellevant interès.
- Els arbres singulars

D. Nivell de protecció derivat de la legislació especial

Els béns declarats d'interès cultural i els catalogats segons la legislació especial de patrimoni històric de les Illes Balears, així com els que són objecte de protecció per figures o instruments de planificació mediambiental o altra legislació anàloga, es regeixen per la seva normativa específica i s'han de recollir en el catàleg municipal que, en cap cas, no pot conferir-los un nivell de protecció inferior al què derivi de l'esmentada legislació especial, i ha de fer expressa referència a la figura o instrument de protecció especial que l'afecti.

3. Contingut del Catàleg

El catàleg de patrimoni està format per quatre documents:

1. Memòria descriptiva i justificativa dels criteris de catalogació utilitzats
2. Ordenances de Protecció i criteris d'intervenció
3. Plànols generals de situació
4. Fitxes de cada un dels elements catalogats

El catàleg està format per una sèrie de fitxes individualitzades, una per a cada un dels elements a protegir. La informació inclosa a la fitxa és una primera aproximació al coneixement de l'element patrimonial. La seva funció és la de constituir una base per a la documentació més exhaustiva a realitzar en cada cas concret. Aquesta documentació, com a mínim, s'ha de referir, per descripció i avaluació històrica, ambiental i cultural, a tots i cada un dels punts descrits a la fitxa, i a tots aquells no descrits per manca d'accessibilitat immediata.

La tramitació de les sol·licituds de llicències exigirà el corresponent informe dels serveis tècnics municipals. Així mateix, la tramitació de les sol·licituds de llicències exigirà una cura especial dels serveis tècnics municipals que, quan ho considerin oportú, pot implicar realitzar una visita d'inspecció a l'immoble catalogat prèvia a l'emissió dels informes preceptius i una vegada presentada la documentació mínima per part del propietari.

Les directius d'intervenció s'han de considerar com una guia per al disseny de la intervenció arquitectònica i per a la valoració cultural d'aquesta, per part dels organismes que controlen la seva idoneïtat, a completar sempre per un estudi exhaustiu.

Pel que fa als continguts de la fitxa, hi ha diferents apartats:

- **Identificació de l'element:** on s'inclou la denominació, el codi, la tipologia, l'ús actual, l'autoria i l'estil o corrent arquitectònic de l'element. A més, hem inclòs també el grau de protecció de l'element per aconseguir una major facilitat d'ús del catàleg, per part dels tècnics municipals.
- **Identificació espacial:** on s'inclou el municipi, la situació, les coordenades UTM i l'altitud, l'entorn i la referència cadastral.
- **Notes històriques:** breu repàs als fets històrics que envolten al bé.
- **Descripció de l'element:** on s'inclou la descripció detallada de les estructures, la cronologia i datació, els criteris de datació, la classificació general, l'accessibilitat, funcionalitat i els materials i tècniques constructives.

- **Bibliografia**

- **Estat de conservació:** en aquest camp s'inclou l'estat de conservació, les causes del deteriorament, els defectes de conservació, els perills eventuais i els treballs realitzats.

- **Protecció de l'element:** on s'inclou el grau de protecció, la protecció proposada, els usos permesos, els elements destacats a preservar (que poden ser tant immobles com mobles), les intervencions preferents i admissibles, la propietat, la classificació del sòl i la protecció existent, a més d'un camp d'observacions.

- **Zona de protecció de l'element:** aquest camp s'ha d'emplenar només en el cas en que l'element tengui una àrea de protecció al seu voltant. Aquest es compon de tres camps: àmbit d'influència, definició de les intervencions preferents sobre l'entorn de l'element i el plànol de delimitació de l'àmbit d'influència.

- **Galeria d'imatges**

- **Plànol de situació**

Les directrius proposades han de servir com a guia per als tècnics de l'Ajuntament i per als arquitectes interventors en el Patrimoni, per a que les intervencions siguin el més adequades possible.

Hem de tenir en compte que, quan s'intervé en un edifici catalogat, s'ha de fer amb les següents premisses:

1.- El coneixement de les característiques tipològiques i estilístiques bàsiques que li donen el seu valor patrimonial i constitueixen la seva personalitat.

2.- Salvaguarda dels elements que confereixen el seu valor patrimonial.

3.- La unitarietat de la intervenció. Una intervenció no s'ha de convertir en una barreja d'estils recuperats, ni ha de prescindir de cap element que compongui l'estil bàsic que defineix l'element patrimonial.

4.- Jerarquització de la intervenció.

5.- La intervenció ha de dignificar encara més l'edifici, no restar-li valor patrimonial.

4. Relació de les fitxes lliurades

A continuació es fa una relació de la totalitat de les fitxes incloses en el present catàleg, amb el seu grau de protecció i la seva situació dins el municipi (urbà o rústic).

Jaciments arqueològics

ARNY-A001	Es Pujolet	A1	RÚSTIC
ARNY-A002	Son Bacs. Restes de murada	A1	RÚSTIC
ARNY-A003	Son Bacs. Coves d'enterrament	A1	RÚSTIC
ARNY-A004	Sa Canova (1)	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A005	Son Boscà	A1	RÚSTIC
ARNY-A006	Calderitx	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A007	Es Corralot. Son Boscanet	A1	RÚSTIC
ARNY-A008	Son Boscanet. Sementer de darrera ses cases	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A009	Son Guillot Vell. Ses Cases.	A1	RÚSTIC
ARNY-A010	Can Tubet	A1	RÚSTIC
ARNY-A011	Sa Rota d'en Martí	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A012	Son Rul·lan Vell	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A013	Cova de Son Nivorra	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A014	Son Nivorra (1)	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A015	Restes prehistòriques de Son Nivorra	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A016	Son Nivorra (II)	A1	RÚSTIC
ARNY-A017	Son Nivorra (III)	A1	RÚSTIC
ARNY-A018	Es Castellot d'en Resquill	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A019	Sa Cabaneta	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A020	Coves de Can Frontera	A1	RÚSTIC
ARNY-A021	Son Guineu	A1	RÚSTIC
ARNY-A022	Cova de sa Pleta de baix de Son Bacs	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A023	Talaiot d'en Manera	D (BIC)	RÚSTIC
ARNY-A024	Cova de Son Siurana	A1	RÚSTIC
ARNY-A025	Coves davall el Convent	A1	RÚSTIC
ARNY-A026	Cova des Garrover de Son Boscanet	A1	RÚSTIC
ARNY-A027	Cova de la garriga d'en Bieló	A1	RÚSTIC
ARNY-A028	Can Dameto	A1	URBÀ
ARNY-A029	Cova de Son Guillot	A1	RÚSTIC
ARNY-A030	Cova dels sestadors de S. Boscanet	A1	RÚSTIC

Escultura monumental religiosa i heràldica

ARNY- B001	Creu de l'Església	D (BIC)	URBÀ
ARNY- B002	Creu de la Plaça de la Creu	D (BIC)	URBÀ

ARNY- B003	Creu de les voltes de Son Bonany	D (BIC)	RÚSTIC
-------------------	----------------------------------	---------	--------

Arquitectura religiosa

ARNY- C001	Església parroquial de la Mare de Déu d'Atotxa	A1	URBÀ
ARNY- C002	La Rectoria	B	URBÀ
ARNY- C003	ca ses Monges	B	URBÀ

Arquitectura civil

ARNY- D001	L'Alberg	A2	URBÀ
ARNY- D002	Cas Metge	B + A2	URBÀ
ARNY- D003	Can Pavana	B + A2	URBÀ
ARNY- D004	Can Rigo	B + A2	URBÀ
ARNY- D005	Can Barxo	B + A2	URBÀ
ARNY- D006	Can Collet	B	URBÀ
ARNY- D007	Casa del C/ Menorca,45	B	URBÀ
ARNY- D008	Casa de tipologia popular al C/ del sol, 9	B	URBÀ
ARNY- D009	Son Siurana	A2	URBÀ
ARNY- D010	Son Gibert	A2	RÚSTIC
ARNY- D011	Son Guineu	A2	RÚSTIC
ARNY- D012	Sa Cova	A2	RÚSTIC
ARNY- D013	Son Bacs	A2	RÚSTIC
ARNY- D014	Son Huguet	A2	RÚSTIC
ARNY- D015	Son Ribot	A2	RÚSTIC
ARNY- D016	Son Rul·lan	B + A2 + D (BIC)	RÚSTIC
ARNY- D017	Son Reixac	A2	RÚSTIC
ARNY- D018	Son Gener	C	RÚSTIC
ARNY- D019	Son Guillot	A2	RÚSTIC
ARNY- D020	Calderitx	A2	RÚSTIC
ARNY- D021	Sa Cabaneta	A2	RÚSTIC
ARNY- D022	Son Boscà	A2	RÚSTIC
ARNY- D023	Son Boscanet	B	RÚSTIC
ARNY- D024	Son Nivorra	A2	RÚSTIC
ARNY- D025	Sa Canova	A2	RÚSTIC
ARNY- D026	Es Pujolet	A2	RÚSTIC
ARNY- D027	Rafal de Son Bacs	A2	RÚSTIC
ARNY- D028	Can Toni de sa Creu	B	RÚSTIC
ARNY- D029	Can Boscà	A2	RÚSTIC
ARNY- D030	Cas Padrí. Son Bacs	A2	RÚSTIC
ARNY- D031	Casa de pagès Can Síndic	B	RÚSTIC
ARNY- D032	Casa de pagès Can Beto	B	RÚSTIC
ARNY- D033	Can Pipo (prop de Son Huguet)	B	RÚSTIC

ARNY- D034	Can Magre	B	RÚSTIC
ARNY- D035	Casa de pagès prop de Son Peu	B	RÚSTIC
ARNY- D036	Can Mas	B	RÚSTIC
ARNY- D037	Casa de pagès a Son Bacs (prop del Torrentó)	B	RÚSTIC
ARNY- D038	Casa de pagès a Estorell	C	RÚSTIC

Béns etnològics

ARNY- F001	S'Aljub	A2	URBÀ
ARNY- F002	Pou Bó	A1	RÚSTIC
ARNY- F003	Pou Jurà	A1	RÚSTIC
ARNY- F004	Pou de Son Guillot o dels Iguals (54-9)	A1	RÚSTIC
ARNY- F005	Pou des Canyar	A1	RÚSTIC
ARNY- F006	Pou de Calderitx	A1	RÚSTIC
ARNY- F007	Pou Palmer	A1	RÚSTIC
ARNY- F008	Pou de Son Gibert	A1	RÚSTIC
ARNY- F009	Pou des Pujolet	A1	RÚSTIC
ARNY- F010	Pou de Can Beto	A2	RÚSTIC
ARNY- F011	Font de Son Guillot	A1	RÚSTIC
ARNY- F012	Aljub de Fontanes	A2	RÚSTIC
ARNY- F013	Aljub dels Sestadors de sa Cabaneta	A1	RÚSTIC
ARNY- F014	Aljub devora el Sementer de Can Refila	A1	RÚSTIC
ARNY- F015	Molí d'aigua de Son Bacs (54-3)	A1	RÚSTIC
ARNY- F016	Era de Calderitx	A2	RÚSTIC
ARNY- F017	Era de Son Ribot	A2	RÚSTIC
ARNY- F018	Era de Sa Cabaneta	A2	RÚSTIC
ARNY- F019	Era de Son Rul-lan	A2	RÚSTIC
ARNY- F020	Era de Son Nivorra	A2	RÚSTIC
ARNY- F021	Era de Son Boscanet	A2	RÚSTIC
ARNY- F022	Forn de Calç de Ses Comunes (I)	A2	RÚSTIC
ARNY- F023	Forn de calç de Ses Comunes (II)	A2	RÚSTIC
ARNY- F024	Forn de calç de Sa Cabaneta	A2	RÚSTIC
ARNY- F025	Barraques des pastors de sa Cabaneta	A1	RÚSTIC
ARNY- F026	Barraca de porcs camí de son Puput (I)	A2	RÚSTIC
ARNY- F027	Barraca de porcs prop de Can Corb	A1	RÚSTIC
ARNY- F028	Barraca de porcs camí de son Puput (II)	A1	RÚSTIC
ARNY- F029	Barraca de Porcs a Son Gener	A1	RÚSTIC
ARNY- F030	Barraca de na Boscana	A2	RÚSTIC
ARNY- F031	Barraca de porcs de ses Rotes Noves (sa Cabaneta)	A1	RÚSTIC
ARNY- F032	Sestadors de Son Boscà	A2	RÚSTIC
ARNY- F033	Sestadors de sa Cabaneta	A2	RÚSTIC
ARNY- F034	Molí d'en Piuló	A2	RÚSTIC
ARNY- F035	Molí d'en Marinero	A2	RÚSTIC

ARNY- F036	Molí d'en Gener	A2	RÚSTIC
ARNY- F037	Molí d'en Benet	A2	RÚSTIC
ARNY- F038	Molí d'en Xarop o d'en Comunes	A2	RÚSTIC
ARNY- F039	Molí de sa Cabaneta	A2	RÚSTIC
ARNY- F040	Molí d'en Rigo	A2	URBÀ
ARNY- F041	Relotge de sol de sa Cabaneta	A2	RÚSTIC
ARNY- F042	Relotge de sol de Son Bacs	A2	RÚSTIC
ARNY- F043	Relotge de sol de Son Ribot	A2	RÚSTIC

Xarxa viària i obres d'enginyeria

ARNY- I001	Camí vell d'Artà a Lluc	A2	RÚSTIC
ARNY- I002	Pont de Can Collet	A2	RÚSTIC
ARNY- I003	Pont de la carretera vella de Maria de la Salut	A2	RÚSTIC

4.1. Llistat de fitxes amb la protecció modificada en relació a l'anterior revisió del catàleg de patrimoni

Augment dels graus de protecció:

- De A1 a A1 (BIC). S'han incorporat el grau de protecció BIC als elements que el posseeixen:
 - o ARNY-A004 Sa Canova (I)
 - o ARNY-A006 Calderitx
 - o ARNY-A008 Son Boscanet. Sementer de darrera ses cases
 - o ARNY-A011 Sa Rota d'en Martí
 - o ARNY-A012 Son Rul·lan vell
 - o ARNY-A013 Cova de Son Nivorra
 - o ARNY-A014 Son Nivorra (I)
 - o ARNY-A015 Restes prehistòriques de Son Nivorra
 - o ARNY-A018 Es Castellot d'en Resquill
 - o ARNY-A019 Sa Cabaneta
 - o ARNY-A022 Cova de sa Pleta de baix de Son Bacs
 - o ARNY-A023 Talaiot d'en Manera
 - o ARNY-B001 Creu de l'Església
 - o ARNY-B002 Creu de la Plaça de la Creu
 - o ARNY-B003 Creu de les voltes de Son Bonany
- De A2 a A1:
 - o ARNY- F011 Font de Son Guillot. El conjunt hidràulic mereix una major protecció, a causa de la seva ubicació i del seu estat.

- De B a A2 o A1:

- o ARNY-C001 Església parroquial de la Mare de Déu d'Atotxa. S'ha augmentat el grau de protecció de l'església parroquial, ja que s'ha de protegir de forma integral

Per a alguns edificis d'arquitectura civil urbana, s'ha augmentat el grau de protecció per a l'espai de l'antic celler, deixant la resta de la vivenda amb la mateixa protecció anterior (B):

- o ARNY-D002 Cas Metge
- o ARNY-D003 Can Pavana
- o ARNY-D004 Can Rigo
- o ARNY-D005 Can Barxo

Les possessions i algunes cases de pagès també mereixen un grau de protecció major:

- o ARNY-D009 Son Siurana
- o ARNY-D010 Son Gibert
- o ARNY-D011 Son Guineu
- o ARNY-D012 Sa Cova
- o ARNY-D014 Son Huguet
- o ARNY-D015 Son Ribot
- o ARNY-D017 Son Reixac
- o ARNY-D019 Son Guillot
- o ARNY-D020 Calderitx
- o ARNY-D022 Son Boscà
- o ARNY-D024 Son Nivorra
- o ARNY-D025 Sa Canova
- o ARNY-D026 Es Pujolet
- o ARNY-D029 Can Boscà
- o ARNY-D030 Cas Padrí. Son Bacs

De la mateixa manera, també els següents elements etnològics han de tenir un grau de protecció major, per garantir la seva protecció i conservació:

- o ARNY-F001 s'Aljub
- o ARNY-F032 Sestadors de Son Boscà
- o ARNY-F033 Sestadors de sa Cabaneta
- o ARNY-F036 Molí d'en Gener
- o ARNY-F037 Molí d'en Benet
- o ARNY-F038 Molí d'en Xarop o d'en Comunes
- o ARNY-F040 Molí d'en Rigo

- De C a A2: donada la seva antiguitat i les seves característiques, les dues possessions mereixen un grau de protecció d'A2, i no de C.

- o ARNY-D013 Son Bacs
- o ARNY-D027 Rafal de Son Bacs

5. Jaciments arqueològics

La elaboració del catàleg de patrimoni arqueològic d'Ariany ha consistit en desenvolupar un treball de camp i un treball tècnic, basat en les fitxes de la Carta Arqueològica del terme municipal elaborades per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports a finals dels anys vuitanta i començament dels noranta, les quals han estat actualitzades i ampliades. Per altra banda la cartografia utilitzada ha estat recolzada pels mapes topogràfics de la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori. A tot això, hem incorporat un arxiu de fotografies digitals, relatiu als jaciments del terme.

Inicialment la carta arqueològica del terme comprenia trenta fitxes de jaciments arqueològics, encara que segons hem comprovat a través de la cartografia, s'hauran d'excloure dos jaciments al localitzar-se aquets en el terme municipal de Petra, ens referim als jaciments inventariats amb el número 54-28 i 54-29, per altra banda s'hauran d'incorporar sis nous jaciments, com a conseqüència de la tasca de prospecció sorgida de la catalogació, sumant en total 34 jaciments arqueològics inventariats en el terme d'Ariany.

Una de les observacions que voldrien fer a les fitxes de la carta arqueològica, concretament la 54/3, que correspon al Molí d'aigua de Son Bacs (fitxa del catàleg F015), i la 54/9 que correspon al Pou de Son Guillot (Fitxa F014), és la seva assignació com a jaciment arqueològic, cosa que no considerem correcta ja creiem que han d'estar inclosos dins els bens de caràcter etnològic respectivament, del terme.

En relació a l'estat actual dels jaciments d'Ariany, hem observat que la gran majoria d'aquest, es troben en terres de conreu o be de pastura, per la qual cosa tant l'interior de les coves, com talaiots i altres edificacions han estat utilitzats com a sestradors del ramat. Per altra banda la intensa mecanització de les terres ha fet que molts dels paraments es desprenguin i els blocs de pedres siguin desplaçats cap a les tanques, desfigurant el conjunt.

Un altre factor a tenir en compte és que els murs de talaiots i altres construccions prehistòriques, s'han utilitzat com a fita, aleshores han quedat integrats com a part del murs de moltes de les actuals tanques que separen les finques.

Respecte als jaciments arqueològics d'Ariany hem de mencionar que exceptuant la Cova de Sa Canova, excavada als anys cinquanta no tenim coneixement que s'hagi fet cap excavació, ni cap altre tipus de treball en relació a l'arqueologia, en el municipi, per tant la bibliografia en aquest camp es quasi be inexistent.

6. Compliment del Pla Territorial de Mallorca

El Pla Territorial de Mallorca estableix una sèrie de propostes per tal que els municipis, mitjançant el seu planejament general, garanteixin la protecció del seu propi patrimoni urbanístic, arquitectònic i etnològic.

Aquest document ofereix una sèrie de propostes amb la finalitat de traçar unes directrius que assegurin l'elaboració dels catàlegs com a instruments de protecció més eficaços. Aquestes propostes marquen els continguts mínims d'aquests instruments amb l'objectiu de garantir una certa unitat de criteris en quant a graus de protecció i nomenclatura bàsica. Així mateix, es proposa una jerarquització d'elements patrimonials susceptibles de ser inclosos en els catàlegs, organitzats en diferents tipus, tenint present tant el contingut de la Llei de Patrimoni Històric de les Illes Balears com la tipologia edilícia.

En aquest sentit, en el Catàleg de patrimoni històric del terme municipal d'Ariany s'han tengut en compte aquestes disposicions marcades pel PTM, les quals seran completades amb la normativa de les Normes Subsidiàries del municipi.

S'ha assenyalat sobre la documentació planimètrica, tant en sòl urbà com en sòl rústic, tots els elements patrimonials catalogats, amb el seu codi d'identificació, assenyalant al mateix temps l'àrea de respecte o àrea de protecció de l'entorn.

Així mateix, segons manament del propi PTM, el catàleg ha d'incloure els elements de caràcter etnològic que pel seu valor cultural o paisatgístic mereixen una especial protecció, sempre que el seu estat de conservació en permeti la recuperació. Alguns d'aquests elements, com molins (de vent, d'aigua o de sang), tafones, sínies o pous, tenen l'entitat suficient perquè la necessitat de protecció no sigui qüestionada; en canvi, existeixen altres elements etnològics que per les seves petites dimensions i la seva situació en l'entorn rural fa que estiguin més exposats al seu deteriorament. El present catàleg inclou un gran nombre d'aquests elements.

6.1. Rutes d'interès cultural

El PTM pretén difondre la realitat patrimonial, tant als visitants forans com als habitants de Mallorca. El tema s'aborda des de l'angle de la necessitat de coneixement i comprensió de la realitat patrimonial de l'illa i de la reeducació de les actituds envers aquesta, sobretot de la població insular. Per tot això es proposa la creació d'unes rutes d'interès cultural, les quals suposen la creació d'uns recorreguts de caràcter educatiu a partir de monuments prèviament estudiats i adequadament preparats per ser visitats, garantint així la "reconducció" d'una bona part d'aquest flux de visitants.

En el cas del terme municipal d'Ariany, no hi ha cap ruta que passi pel seu terme municipal.

6.2. Rutes d'interès natural i paisatgístic

Es proposen, al PTM, unes primeres rutes senderistes amb un marcat interès paisatgístic i natural; aquestes podrien ser l'inici per a que qualsevol planejament municipal o supramunicipal proposi la creació d'altres de noves. Aquestes primeres rutes són les següents:

- Ruta del sistema hidràulic de la Font de la Vila de Palma
- Ruta de la pedra en sec
- Ruta Artà – Lluc

El traçat d'aquestes rutes s'ha d'incloure en els corresponents planejaments municipals, sense perjudici que el propi Consell Insular pugui redactar un Pla Especial per a cada una d'elles, ja que, pel seu interès supramunicipal, correspon en aquesta administració la planificació, el desenvolupament, l'execució i el manteniment de la xarxa senderista mitjançant el corresponent Projecte de Millora Territorial.

Partint de la xarxa viària pública o d'ús públic i dels camins de titularitat privada (amb els quals es poden establir els corresponents convenis de cessió d'usos), el Consell de Mallorca portarà a terme la creació d'aquesta xarxa de rutes d'interès senderista.

Aquesta xarxa implicarà l'ordenació, la rehabilitació, la senyalització i el manteniment dels camins, així com la creació i manteniment dels equipaments necessaris (refugis o albergs, aparcaments, punts d'aigua,...).

Es proposen, en principi, dos senders de gran recorregut, d'acord amb la terminologia acceptada internacionalment, els quals suposen uns itineraris de més d'una jornada: la ruta de la pedra en sec, que enllaçarà el Port d'Andratx amb Pollença, i la ruta d'Artà a Lluc, que unirà el poble d'Artà amb el Santuari de Lluc; i un recorregut mitjà que segueix el traçat de l'antic sistema hidràulic de proveïment de la ciutat de Palma.

Aquests itineraris o senders venen grafiats a la cartografia annexa del PTM, i per a la seva delimitació o concreció se suggereixen els següents requeriments tècnics mínims:

- Discorrerà per camins públics o camins privats (en aquest darrer cas, mitjançant convenis de cessió d'ús i/o manteniment amb els propietaris dels terrenys per on discorre)
- En cas de ser camí públic de titularitat municipal s'establirà el corresponent conveni de cessió d'ús i/o s'encomanarà la gestió amb l'ajuntament respectiu per a la seva recuperació i manteniment
- Estarà destinat a l'ús senderista.
- Els camins tindran, amb caràcter general, un ample mínim de dos metres.
- El ferm dels camins estarà fet de terra o de pedra.
- Els tancaments que s'hagin de realitzar seran de fusta i reixat, pedra en sec o la combinació d'ambdues, acabat a una alçada màxima de dos metres.

- Tindran la corresponent senyalització informativa i orientativa, que estarà construïda amb material adient, fusta o metall, i amb un disseny integrat dins l'entorn.
- Els murs de contenció i els empedrats es realitzaran amb la tècnica de la pedra en sec

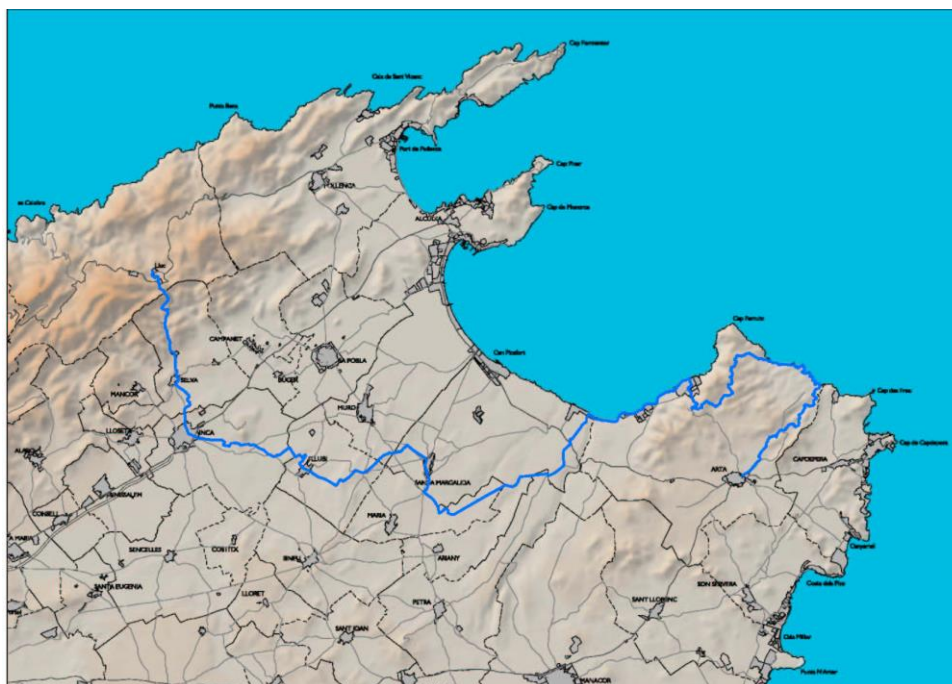
Ruta d'Artà a Lluc

L'activitat senderista s'amplia amb un llarg recorregut que neix a la Serra d'Artà i acaba a quasi noranta quilometres de distància, concretament a Lluc, el centre religiós més important de Mallorca.

L'itinerari surt del poble d'Artà, transita pel Parc Natural de Llevant i passa per l'Ermita de Betlem. Des d'aquest punt es pot gaudir d'un magnífic paisatge litoral fins a Son Serra de Marina, lloc on la ruta s'endinsa cap a l'interior fins a Santa Margalida. Des d'aquí fins a Inca, la ruta ofereix distints i variats paisatges i molt bons exemples de l'arquitectura tradicional mallorquina, així com altres elements etnològics de gran interès. L'arribada a Lluç es fa a través de la via històrica d'accés al santuari: l'antic camí de Lluç, restaurat entre 1989 i 1994.

El projecte d'aquesta ruta ha estat traçat a partir d'una xarxa de camins de titularitat pública, alguns dels quals unien els distints pobles de la comarca i altres que van ser importants vies ramaderes, fet pel qual l'excursionista gaudirà no només d'un territori de primer ordre, sinó que també recorrerà camins que van ser l'eix de la nostra història.

Al llarg del recorregut es poden observar nombrosos hàbitats mediterranis (ullastrars, penya-segats marins, sistemes dunars, extensos ecosistemes agraris, etc.) i és una zona molt interessant per a l'observació d'aus rapinyaires i migratòries.

6.3. Continguts mínims del PTM

En el Pla Territorial de Mallorca es proposa una jerarquització d'elements patrimonials susceptibles de ser inclosos en els catàlegs, organitzats en diferents tipus, tenint present tant el contingut de la llei com la tipologia edilícia. La major part d'aquests tipus han estat objecte d'estudi tant d'investigadors particulars com d'organismes oficials, de manera que en molts de casos els catàlegs no han de fer sinó reunir en un sol instrument tots aquells elements ja estudiats i potser protegits. La relació de tipus no és exhaustiva, sinó que se'n poden incorporar altres de diferents a aquests quan es consideri necessari. No obstant això, els catàlegs hauran de recollir, com a mínim, els que s'enumeren a continuació. Els analitzarem tipus per tipus.

- Jaciments arqueològics. Apareixen recollits en la Carta arqueològica de Mallorca promoguda per la Conselleria de Cultura del Govern de les Illes Balears, que després de més de deu anys de vigència ha de ser sotmesa a una necessària revisió. És un objectiu preferent incorporar aquesta Carta als planejaments municipals, completant-la si és necessari, i identificar clarament sobre els plans d'ordenació del territori municipal els jaciments i la seva delimitació (en cas d'haver-se realitzat).
- Escultura monumental religiosa i heràldica. Tots aquests elements varen ser declarats Béns d'Interès Cultural (BIC) en el seu conjunt mitjançant el Decret 571/63, de 14 de març, sobre protecció d'escuts, emblemes, pedres heràldiques, rotlles de justícia, creus de terme i peces similars de interès històric artístic.
- Arquitectura religiosa. Ha estat objecte de nombrosos estudis, generalment enfocats des d'un punt de vista de tipologies estilístiques (gòtic, barroc, edificis conventuals, esglésies de repoblació...).
- Arquitectura civil. És el tipus numèricament més ampli i el menys estudiat dels que s'han d'incloure en els catàlegs. Els estudis realitzats sobre l'arquitectura civil solen referir-se als exemples més notoris de l'arquitectura residencial senyorial rural, i està generalment restringida a una època molt concreta (segles XVII-XIX). Per altra banda, els estudis sobre arquitectura tradicional popular solen referir-se més als seus elements constitutius (portals, finestres, paviments...) que no a edificis concrets, sense que hi hagi cap tipus de protecció genèrica per a aquests elements. És per això que en aquest apartat s'ha de fer un esforç major a l'hora d'elaborar els catàlegs municipals per aconseguir un nivell de preservació idoni del patrimoni esmentat. (Les propostes que afecten a les Possessions vénen reflectides en els apartats següents, ja que són un element important tant a nivell de protecció del medi rural en general com del patrimoni arquitectònic en particular).
- Arquitectura militar. El Decret de 22 d'abril de 1949 declara la protecció de

tots els castells i elements d'arquitectura defensiva de l'Estat, que es concreten a Mallorca en el llistat elaborat per G. Alomar. Queden, malgrat això, nombrosos elements d'aquest tipus sense inventariar, en bona part lligats a l'arquitectura civil privada (torres de defensa incorporades en edificis rurals i urbans i habitatges fortificats).

- Béns etnològics. Aquests elements, pel seu caràcter puntual, es troben en perill de desaparèixer, en haver perdut molts d'ells el seu ús tradicional. Des del PTM se'n proposa una protecció especial d'aquests donat el seu alt valor cultural i paisatgístic. Al mateix temps, s'han realitzat ja per part del Consell de Mallorca estudis i inventaris d'alguns d'aquests elements en diferents municipis, referits en concret a Cases de Neu, Porxos de Sóller, pous comunals i tafones. Les propostes que afecten a alguns d'aquests béns etnològics vénen exposades als apartats següents, ja que són elements importants tant a nivell de protecció del medi rural com del patrimoni cultural.
- Béns d'interès industrial. Els vestigis són cada cop més escassos a causa de la gradual desaparició de les activitats industrials com a conseqüència del desenvolupament excloent de la "indústria turística" i de la pressió urbanística. Per això cal una protecció dels que encara queden per preservar la memòria d'una època i d'unes activitats que varen ser tan importants per a l'economia i la societat insular en general. Aquests edificis, concebuts com a "contenidors" d'una activitat, són la major part de les vegades compatibles amb nous usos, no tan sols de caràcter cultural, sinó també de caràcter administratiu o productiu.
- Béns d'interès paisatgístic i ambiental. Aquest grup comprèn els espais amb destacats valors naturals (orografia, hidrografia, flora i fauna), i també tots aquells conjunts urbans amb unes característiques determinades que li confereixen una unitat considerada valorable des d'un punt de vista etnològic, històric o social. Pot tractar-se d'un carrer, amb una determinada tipologia de façanes, exponents d'un determinat moment històric, potser no valorable individualment però si globalment com a conjunt. Pot tractar-se d'un barri sencer, en el qual el traçat viari conjuntament amb la tipologia residencial estableixin unes pautes dignes de ser preservades.

Segons el PTM, s'han de catalogar, i incloure en el catàleg municipal, els elements etnològics rurals següents:

- Murs de pedra en sec

El PTM estableix la protecció total dels murs de pedra en sec.

Per als murs que confronten amb un vial rústic o una carretera es proposa, a més a més, que el municipi elabori un inventari d'aquells trams que puguin considerar-se d'alt valor paisatgístic ambiental, en el qual se n'especifiqui la tipologia, l'altura i les condicions, així com un plànol concret de la seva situació i les actuacions necessàries per conservar-los. Aquest

inventari o catàleg pot ser complementari, sinó coincident, amb el que es proposa més endavant per als camins.

Per als murs que constitueixen una separació entre finques, encara que no estiguin catalogats es procurarà el seu manteniment a les finques que mantinguin el seu ús tradicional i es condicionaran les noves construccions en sòl rústic a la conservació i la restauració dels elements etnològics existents a les finques afectades.

En el cas de noves segregacions, s'haurà d'exigir així mateix la realització de murs de pedra en sec, del mateix tipus dels existents a la zona, per tancar les finques resultants d'aquestes segregacions.

- Marjades

El PTM proposa la protecció a priori d'aquests elements.

A més a més, es proposa incloure en el planejament de cada municipi on aquestes existeixin, la delimitació d'unes àrees paisatgístiques configurades essencialment per marjades. S'haurà de realitzar, així mateix, una o diverses fitxes descriptives per a cadascun d'aquests espais paisatgístics en què es reflecteixi el tipus de mur que delimita les marjades, l'altura característica, així com documentació gràfica i fotogràfica sobre els elements més característics i la seva ubicació concreta. Aquestes àrees haurien de ser zones d'actuació preferent quant a rehabilitació dels elements en sí, com pel que fa a la recuperació dels usos agraris tradicionals, reconduint-los cap a sectors alternatius, com per exemple l'agricultura ecològica.

- Barraques de roter i altres elements singulars representatius de tècniques tradicionals

En les actuacions encaminades a protegir i recuperar aquests elements s'haurà de realitzar una feina prèvia de catalogació.

Respecte a les actuacions, aquestes s'hauran de concretar en la promoció d'ajudes des dels organismes públics per conservar i restaurar aquests elements, i per afavorir-ne la posada en valor com a béns d'alt interès patrimonial.

Per altra banda, les propostes elaborades per a aquests elements etnològics es fan extensives a altres elements existents tals com les cases de neu, els forns de calç, els molins fariners i els d'aigua, etc.

- Camins empedrats

Encara que els antics camins públics han estat objecte d'estudis i de rehabilitacions, és una actuació preferent la realització, per part dels ajuntaments, d'inventaris detallats d'aquests camins en què en quedin reflectides, per trams, les característiques essencials, com ara els límits (parets de pedra en sec, d'esquena d'ase, etc.), l'orografia, la pavimentació, la vegetació, i les edificacions pròximes. A més a més, han de quedar clarament grafats en els plànols dels planejaments municipals com a vies de

titularitat i/o ús públic, i així poder lluitar contra els intents il·lícits de privatització o de desviació dels traçats originals.

Pel que fa als usos tradicionals d'aquests elements, la majoria han perdut totalment la seva funció de via de comunicació ràpida i han quedat amb un ús lúdic com a vies paisatgístiques, les quals en aquests últims anys han adquirit notables proporcions perquè ha aparegut fins i tot un turisme dedicat exclusivament a recórrer aquestes rutes. Aquesta "renovació" de l'ús i aquesta reconducció cap a sectors productius de la societat demanen al mateix temps unes inversions per mantenir-los i protegir-los que en garanteixin la continuïtat i evitin que aquest ús renovat pugui adquirir un caràcter agressiu.

7. Bibliografia utilitzada

AAVV: *Gran Enciclopedia de Mallorca*. Palma, Promomallorca, 1989- 1998. Tom I, p. 219; Tom VI, p. 292-293, 388; Tom X, p. 256, 388; Tom XI, p. 372; Tom XIV, p. 256.

AAVV: *Guia del pla de Mallorca*. Consell de Mallorca. Palma, 1994.

Alcántara Peña, P.: *Rejistro que comprende el plano general estadístico del término de Petra en escala 1/10000 y los planos por secciones del mismo término, en escala mayor de 1/2500*. 1864.

Amorós, L.: *Ariany- Petra (Mallorca)*. Sa Canova. Noticiario Arqueológico Hispánico. Cuaderno num. II. Madrid. 1955. p.17-24.

Andreu, J.; Grimalt, M.; Riera, A.: *Guia dels pobles de Mallorca. Petra*. Hora Nova. Mallorca, 2000.

Andreu, J.: "El molí d'aigua fariner de Son Bacs (Ariany). Un edifici singular en dins la tradició mallorquina.", a *IV Congrés Internacional de Molinologia. Mallorca, 1,2 i 3 de maig de 2003*. Consell de Mallorca, 2005. pp. 369-384.

Andreu, J.: *L'ordinació de Petra, any 1300. Teoria i realitat*. Ajuntament de Petra, Consell de Mallorca, 2000.

Associació d'Amics dels Molins de Mallorca: "Inventari dels molins fariners de vent". Mallorca. 1991.

Berard i Solà, J.: *Viaje a las villas de Mallorca 1789*. Lluís Ripoll, 1983.

Cantarellas, C.: *Cerámica incisa en Mallorca*. Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Baleares. Palma, 1972.

Cañigual, J.: *Los primeros habitantes de Mallorca. La cueva de Sa Canova de Ariany*. Ibérica 2º época, 13. Barcelona, 1951.

Frontera, J.; Ordinas A.: *Guia dels pobles de Mallorca. Ariany*. Hora Nova. Mallorca, 2000.

Frontera, G.; Pont, C.; Taberner, J.: "Els molins de vent a Ariany", a *Revista Ariany*, num. 174 -175. Juliol- octubre 1991.

Frontera Tovell, J.: *Ariany casa per casa*. Associació Cultural Ariany i Consell de Mallorca, 2003.

Guasp, J.: "El temple parroquial de Ariany, un palacete entre jardins", a *Brisas*, 267 (31-5-1992). Palma, 1992.

Lluís Salvador, Arxiduc d'Àustria: *Los pueblos de Mallorca. El estribo Sur de la Sierra y sus desfiladeros*, Palma 1958. Tom V.

Mascaró Pasarius, J.: *Mapa General de Mallorca*. V. Colom R, Palma, 1967.

Rosselló Vaquer, R.: *Notes per a la història d'Ariany*. Palma, Miquel Font Editor, 1994.

Villalonga, P.; Martínez, B.: *Estudi per a la conservació de les creus de terme de les Balears. Informe*. Consell de Mallorca.

Documents

Amillaramiento de Petra, 1864. Arxiu Municipal de Petra, Signatura 1709.

Apeo y valoración general del capital y productos específicos de todas las tierras, edificios y propiedades de dicha villa en el corriente año 1818. Arxiu Municipal de Petra, signatura 1701.

Estims generals de la vila de Petra 1578. Arxiu del Regne de Mallorca, D-1252.

Estims de 1623. AMP, signatura 842.

IMPP 0876

IMPP 890

IMPP 0889

IMPP 0891

IMPP 0892

Libro de Cadastro bien compuesto por esta Villa 1800. Arxiu Municipal de Petra, signatura 1700.

Llibre de cadastre de la present vila de Petra en lo any 1717. Arxiu Municipal de Petra, signatura 1699.

Llibre de Stims dels mobles i immobles de la pnt. Vila y terma de Petre fets els los mesos de agost i satembre del any 1604. AMP signatura 841

8. Equip de treball

El catàleg de patrimoni del terme municipal d'Ariany ha estat realitzat per un equip multidisciplinar, coordinat i dirigit per l'empresa Portal Forà Heritage & Technology.

Coordinació i direcció:

Portal Forà Heritage & Technology.

Tècnics:

- Gaspar Valero i Martí (Historiador): Elaboració fitxes de “Construccions i elements urbans” i “Construccions Rurals”.
- Bartomeu Clar i Monserrat (Geògraf): Elaboració cartografia i fitxes de “Construccions hidràuliques”, “Molins de Vent”, “Construccions agrícoles i ramaderes”, “Elements etnològics”, “Construccions rurals” i “Xarxa viària”.
- Mª Roser Pérez Merino (Arqueòloga): Elaboració fitxes de “Jaciments arqueològics”.
- Jaume Andreu (Historiador): Elaboració fitxes de “Construccions rurals”.
- Carme Blanes Mayans (Historiadora de l'art). Revisió i coordinació de les fitxes.
- Antoni Bosch Alorda (Fotògraf): Fotografia.

Durant el 2012- 2013, s'han revisat i adaptat les fitxes al nou model de fitxa que recomana el Consell de Mallorca, afegint nous camps en aquestes que no hi havia a la redacció del 2007. Les tasques han estat realitzades per:

- Manuela Soria Sánchez (Historiadora de l'art)
- Maria Francisca Ambrós Pol (Historiadora de l'art)
- Miquel Vidal (Delineant)

Maria Francisca Ambrós
(Historiadora de l'art)

Manoli Soria
(Historiadora de l'art)

Miquel Vidal
(Delineant)

Mª Roser Pérez
(Arqueòloga)

ANNEX 1. Esmena de les deficiències assenyalades a l'informe del departament de Territori del Consell de Mallorca de data de 19 d'octubre de 2009

Portal Forà Heritage & Technology, empresa que ha elaborat el catàleg de patrimoni del terme municipal d'Ariany, en resposta a l'al·legació presentada en relació a les fitxes G008, E007 i A012, s'han pres les següents decisions:

- G008: s'ha baixat el grau de protecció a B per adequar-se millor a l'estat actual de l'immoble. També s'ha modificat l'estat de conservació a bo perquè les obres realitzades tenien com a objectiu la rehabilitació de la casa.
- E007: s'ha procedit a substituir la paraula “escombros” per “restes de teules” al subapartat protecció proposada.
- A012: s'han eliminat, a perills eventuais, les “obres privades”; i, a observacions, “escombraries”. Malgrat això, l'estat de conservació es mantén igual: cova A: regular; cova B i C: malament.